

Bib-Hist

Medlemsblad for
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

9. årgang
2011

Nummer 21

Velkommen til et nyt nummer af Bib-Hist, som udsendes i foråret 2011.

Dette nummers historiske tilbageblik er skrevet af Johannes Balslev, der med "Sladrebogen" skriver om hvordan de tidligere måder at registrere bibliotekernes udlån på kunne "sladre" til både bibliotekets personale og andre lånere, bare man kendte lånerens nummer - ak ja, det var før persondataloven...

Ligeledes er der en omtale af bogen Storm i Esbjerg - om Storm P.s udsmykning af børnebibliotekets læsesal i Esbjerg, hvor billederne nu igen hænger på Esbjerg hovedbiblioteks vægge.

Kommende arrangementer

Generalforsamling 2011

Selskabets ordinære generalforsamling finder sted på Designmuseum Danmark (tidligere med navnet Kunstindustrimuseet), men fortsat beliggende Bredgade 68, 1260 København K.

Generalforsamlingen er kl. 17 og kl. 18 vil og overbibliotekar, mag art Lars Dybdahl vise rundt i og fortælle om biblioteket.

Indkaldelse er udsendt.

Tur til Malmø og Lund med bus - lørdag 1. oktober 2011. Nærmere informationer udsendes senere.

Derudover arbejdes der fortsat med et møde særligt for studerende på IVA (Det Informationsvidenskabelige Akademi).

Sladrebogen Fortalt af Johannes Balslev

Tyge Böcher udsendte i 1964 den vidunderlige populærvideenskabelige bog "Anemoner fortæller naturhistorie". Får man en ældre magasinbog i hånden, kan man med rette sige, at den faktisk fortæller lidt bibliotekshistorie. Sådan oplevede jeg det i hvert fald, da jeg kiggede i R. Hørrings "Fugle", bind 1: Andefugle og hønsefugle fra 1919 i serien "Danmarks Fauna". Bogen var kommet mig i hænde via det interurbane lånesystem fra Gentofte Kommunebibliotek.

Med teknologiens og især informationsteknologiens indtog i bibliotekerne bliver der efterhånden færre og færre som kan huske, hvordan bogudlånet foregik i folkebibliotekernes barndom. Mødet med denne ældre biblioteksbog var derfor et nostalgisk trip, som gav anledning til nedenstående refleksioner.

Datotavlen

Slår man op bag i bogen, som man altid gjorde, når der skulle foretages registrering af udlån, møder man først og fremmest datotavlen - eller dagtavlen, som Steenberg kaldte den¹, som røber, at bogen er placeret i Gentoftes magasin. Da det kunne være katastrofalt for opledningen af bogen, hvis den forvildede sig ind blandt bøgerne i udlånsafdelingen, har man for en sikkerheds skyld også stemplet "Magasin" på bogkortet og indklæbet en lille etiket. Ikke bare dobbeltkonfekt, men tripelkonfekt!

Nu kan stemplet på bogkortet være ganske berettiget, da flere biblioteker praktiserede at opbevare bogkortene til magasinbøgerne i et skuffedarie i udlånsafdelingen. Ønskede en låner at låne en magasinbog, kunne bibliotekaren konsultere skuffedariet for at konstatere, om bogen var udlånt og blev derved sparet for den ofte længere tur til magasinerne.

Det mest interessante ved datotavlen er alle datostemplerne. Her afsløres bogens cirkulation - bogens liv. Datostemplerne starter i 1939, men efter accessionsnummeret bag på titelbladet at dømme, er bogen anskaffet ved udgivelsen i 1919. Den har herefter været så flittigt brugt (antagelig 59 gange - se nedenfor), hvilket fordrede en ombinding, der så er fundet sted i slutningen af 30'erne. I forbindelse hermed er en ny datotavle blevet indklæbet.

Ombindingen har ikke været forgæves, for i de følgende år har bogen været udlånt op til 6 gange på et år. Derefter ebber benyttelsen ud til et par gange årligt. I 1960 er det slut. Det er dog ikke ensbetydende med, at bogen er udgået af brug, men fordi man er gået over til andre udlånsnoteringssystemer - antagelig fotonotering. Hermed forsvandt et vigtigt redskab i kassationsprocessen. Nu var det ikke mere muligt let at

¹ Folkebogsamlinger - deres Historie og Indretning / Andr. Sch. Steenberg. 1900. - side 155.

udskille ”stadig ubenyttede materiale”² af samlingen. Jeg vil vove at påstå, at kassationsprocessen herefter blev ret så lemfældig i en lang årrække, indtil informationsteknologien igen kunne levere benyttelsesdata.

Vi kan ikke se, hvilket udlånsnoteringssystem bogen har været underkastet før ombindingen, men tidsskriftet *Bogens Verden* registrerede i 1932, at Gentofte Kommunebibliotek som et af de første biblioteker havde taget Detroit-systemet i brug³ dog med den variant, at man afstemplede datotavlen⁴. Vi kan derfor ikke ud af datotavlen udlede, om biblioteket på et senere tidspunkt er gået over til at anvende det såkaldte Newark-system i en eller anden variant som de fleste andre biblioteker.⁵

Det bør i denne sammenhæng nævnes, at nogle biblioteker i overgangen mellem manuel notering og fotonotering havde sløjft datotavlerne. I stedet benyttede de forudstemplede datokort, som blev sat i boglommen, så låneren kunne holde øje med udlånsdatoen – hvilket jo var datotavlens funktion. Men altså ikke i Gentofte, idet datotavlen fortsat befinder sig i bogen.

Datotavlen afslører, at der har været mange forskellige stempler i funktion. Almindeligvis havde enhver ansat sit eget datostempel, som blev anvendt ikke blot ved udnotering, men også i en række forskellige interne arbejdsgange. Til datostemplet hørte et lille sæt gummityper med de 31 datoer, 12 måneder og en række årstal. De seneste stempler på datotavlen tyder på, at man omkring 1960 er gået over til at bruge selvsværtende stempler.

Man ser også at årstallet mangler i stemplerne fra 1942 til 1947. Sandsynligvis har det grundet knaphed på gummi under krigen og de første efterkrigsår været umuligt at erhverve nye års-gummityper.

En anden pudsighed afsløres ligeledes ved nærlæsning af stemplerne: i flere tilfælde er måneds-typen sat forkert i datostemplet. I dag vil man jo sige, at der i udlånsnoteringen ikke har været vist ”rettidig omhu”, hvilket for øvrigt harmonerer dårligt med den tids arbejdsdisciplin, som byggede på en antagelse om, at pinlig akkuratesse smittede af på lånernes omgang med bibliotekets bøger.

At skifte datostempel var en pestilens for mange, idet processen uvægerligt førte til, at man skulle gennem en længere seance ved håndvasken for at fjerne stempelblæk. Så måske ligger der en skjult protest blandt de ”omvendte måneder”.

Men man kan også forestille sig, at oprørske praktikanter har været på spil. I bibliotekaruddannelsen indgik på den tid en praktikperiode på udvalgte biblioteker.

² Se fx Bekendtgørelse nr. 658 af 14.12.1983 om folkebiblioteker § 11.

³ *Bogens Verden*. 1932. – side 151.

⁴ Nyare utlåningsmetoder vid danska bibliotek / Tora Hammarskiöld i: *Biblioteksbladet* 1934. – side 216-18

⁵ Fra stempelpude til selvbetjening – af biblioteksarbejdets historie og status / Pierre Evald. – 1996.

Praktikperioden var ofte fordelt på alle bibliotekets forskellige afdelinger, hvorfor praktikanterne også havde turnus i udlånsekspeditionen – kaldet skranken. Nogle praktikanter har formodentlig følt, at det var under deres værdighed at arbejde i skranken!

Bogkortet

Overfor datotavlen har vi så bogkortet placeret, så man i en fortløbende proces kunne stemple såvel datotavle som bogkort. Bogkortet bærer bogens opstillingssignatur, forfatter og titel. Da bogen er aldrende, er her også opført det såkaldte Cutter-forfattermærke (HØ 76 f), som er en kode for forfatternavn og titel med henblik på en nøjagtig ordning af kort og bogbestand.⁶

Hvornår Cutter-forfattermærkerne blev afskaffet, er forskelligt fra bibliotek til bibliotek. Men Bibliotekstilsynet, som – dengang under navnet Statens Bogsamlingskomité – i 1913 på Gyldendals forlag havde udgivet kodebøger med forfatternavne ("Navnetabeller")⁷ udsendte nye oplag i 1921, 1933 og 1941. I 1957 udgav E. Allerslev Jensen og Ole Koch så "Vejledning ved ordningen af biblioteker, der ikke anvender Cutter-numre", men enkelte biblioteker fortsatte med numrene mange år endnu. Jeg har således oplevet et bibliotek som så sent som i 1971 indførte Cutter-numre i bøgerne, og som af mangel på ajourførte Navnetabeller konstruerede supplement selv.

Afskaffelsen af Cutter-numrene førte til, at man nu på bogkortets plads måtte skrive forfatter og titel helt ud, så man kunne sikre, at bogkortet ved afleveringen blev placeret i den korrekte bog. Det viste sig at være praktisk at skrive disse oplysninger på boglommen. Derfor har man i Gentofte måttet afskaffe den smukke boglomme i skønvirkestil og erstatte den med en mere prosaisk model.

På bogkortet er i første datorubrik anført "56x". Dette fortæller, at nærværende bogkort erstatter et tidligere bogkort. Antagelig er omskrivningen sket i forbindelse med ombindingen. På mange biblioteker var det praksis, at bøger med fyldte bogkort blev lagt til side til en bibliotekar. Denne vurderede så, om bogen skulle kasseres på grund af slid mm., om den skulle genanskaffes, fordi man havde god brug af den, eller om den kunne holde til nogle flere udlån efter ombinding.

Andreas Schack Steenberg havde i 1900 i sin bog "Folkebogsamlinger – deres historie og indretning" fordret at udlånsnoteringen kunne give svar på ikke mindre end 22 spørgsmål vedrørende udlånet. Et par af disse lød "Hvor mange Gange og naar har Bogen været udlaant" og "Gør en kasseret Bogs Udlaan det rimeligt, at den erstattes?"⁸ Så selv om en bog ikke blev ombundet, men bogkortet blot blev fornyet, anførte man omhyggeligt antal opnåede udlån på det nye bogkort. Man kan i dag have sine tvivl om, hvorvidt det har haft praktisk betydning i forbindelse med

⁶ Opstilling og systematik / E. Allerslev Jensen i: Lærebog i biblioteksteknik. Bind 3 - 1959. - side 342-43.

⁷ Navnetabeller til Brug ved Ordningen af Bogsamlinger. - 1913.

⁸ Folkebogsamlinger – deres Historie og Indretning / Andr. Sch. Steenberg. 1900. - side 150.

kassationsprocessen. Ingen har vel valgt pr automatik at kassere bogen, hvis den fx havde haft 80 udlån! Så der er nok investeret mange spildte kræfter i at holde regnskab med bogens benyttelse. Retfærdigvis skal siges, at nogle biblioteker havde et ret indviklet udregningssystem, når en bortkommet bog skulle erstattes af låneren. Erstatningen takseret i forhold til, hvor meget bogen havde været i brug.

Af datorubrikkerne på bogkortet fremgår, hvem der har lånt bogen (navn eller lånernummer) og udlånsdatoen. For at undgå at skulle forny udtjente bogkort så tit undlod nogle biblioteker at datostemple bogkortet, men opbevarede alle udlån fra samme dag samlet bag en datofane. Sammen med indførelsen af datokort sparede det skrankepersonalet for at anvende datostempel - det unikke specialinstrument, der bestod af et stempel påmonteret en blyant eller pencil. Man kunne herefter undgå stempelsværtten. Men man måtte så leve med risikoen for at bogkortene kom i uorden, hvilket ville være en katastrofe i forbindelse med kortfremfinding og hjemkaldelse.

I stedet for lånernummer ses flere angivelser af stednavne. Her er tale om biblioteker, som har haft bogen til låns. Dette må ses som resultat af, at Gentofte fungerede som centralbibliotek for det storkøbenhavnske område.

Oplysningerne i datorubrikkerne havde en sidegevinst til gavn for lånerne. Her havde de mulighed for selv at konstatere, om de havde lånt den pågældende bog før. Det var et almindeligt syn at se lånere gennemgå oplysningerne på bogkortene, fordi de ikke kunne huske, om de allerede havde læst den pågældende bog. Selvfølgelig var systemet ikke 100 % perfekt, idet der kunne forekomme flere eksemplarer af samme titel, ligesom bogkortet kunne være blevet erstattet. Men overgangen til andre udlånsnoteringssystemer som fx fotonotering blev af denne type lånere betragtet som direkte lånerfjendsk.

Med håndskrift er ud for bogkortet noteret tallet "0 215 6490". Hvor stammer det fra, og hvilken funktion har det? Jo, det er FAUST-nummeret for den pågældende bog, som en person har fundet frem og noteret, så en anden i bibliotekets database har kunnet registrere eksistensen af "Fugle" i Gentoftes samling.

Bogen i øvrigt

Går man til den anden ende af bogen, er det første der møder øjet Gentofte Kommunes smukke exlibris, som indeholder bibliotekets logo med en placering på indersiden af bindet. Dette logo gentages i øvrigt i guldtryk på selve bogbindet og trods dermed Gabriel Naudés fjerde råd om mere puritansk indbinding.⁹ Ejerforholdet er indiskutabelt. Men for en sikkerheds skyld har man tillige sat et reliefstempel på bogens titelblad. Derimod leder man forgæves efter stempler inde i selve bogen. Nogle biblioteker havde nemlig den enfoldige tro, at man kunne forhindre tyveri, hvis man på en "hemmelig" side - fx altid side 121 - havde

⁹ Vejledning i Biblioteksarbejde (1627) / Af Gabriel Naudé ; oversat og annoteret af Robert L. Hansen. - 1970.

ejerstemplet bogen, så en tyv ikke kunne nøjes med at fjerne titelbladet og ombinde bogen.

Jeg har for øvrigt heller ikke fundet nogle af de små blå pile-stempler rundt om i bogen. Disse pile markerede, at skrankepersonalet ved modtagelsen og gennembladningen af en afleveret bog havde observeret skader i den. Låneren blev så afkrævet erstatning for skaden. Og med blå pile sikrede man sig, at næste låner ikke kom til at hæfte for samme forseelse. Vi må følgelig kunne konstatere, at bogen på trods af det store slid har været i gode og rene hænder! - Dette bringer i øvrigt et udsagn af daværende bibliotekskonsulent Jørgen Banke i erindring, idet han om en bog i Grindsted Bibliotek noterer: "Johannes V. Jensen: Himmerlandshistorie, der umuligt kan undværes i et jydsk Folkebibliotek, havde været udlånt 128 gange. Bogen havde løse Blade, Blækunderstregninger af visse Ord, et rent utroligt Mangefold af Pletter fra Kaffe, Skråspyt og Fedt. Denne for Jydske herlige Bog er så uhyggelig, at ethvert nogenlunde renligt Menneske vil væmmes ved at tage den i Hånden."¹⁰

På bagsiden af titelbladet er med sirlig biblioteksskrift opført nye oplysninger. Først et nummer "19)3553", hvilket antagelig er accessionsåret og accessionsnummeret, og som kunne genfindes i bibliotekets tilvækstprotokol. Herved var det muligt for revisorer at gennemføre krydskontrol. Formodentlig har det også haft en funktion i forhold til bogbinderlister - dvs. lister over materialer, der blev sendt til indbinding.

Under dette nummer finder vi igen opstillingssignaturen (decimalklassemærket) og Cutter-nummeret. Formålet med disse noteringer var at fortælle bogbinderen, hvad han skulle anføre på bogryggen. - Da bibliotekerne gik over til at få deres indkøbte bøger leveret gennem Indbindingscentralen, havde man ikke bøgerne i hænde, før de forelå indbundet. Der var altså ikke mere behov for skriblerierne på bagsiden af titelbladet. Alligevel kunne man opleve, at nogle katalogafdelinger fortsatte denne praksis. Hvorfor? Fordi det havde man altid gjort - og det indgik ikke i jobbeskrivelsen at forholde sig ræsonnerende til sit arbejde.

Nu er bagsiden af omslaget på bogen taget i brug til placering af stregkodeetiket og ejermærke (!). Et stort "V" pryder etiketten og signalerer antagelig, at der er tale om en voksenbog. Mærkværdigvis mangler der her en angivelse af, at bogen opbevares i magasin, hvilket ellers har værdi for sorteringsprocessen ved aflevering.

Overlever bogen i sit skjul i magasinet de kommende års kassationskampagner, vil der sikkert kunne føjes nye kapitler til i dens historiefortælling.

Johannes Balslev

¹⁰ Fra Sognebogsamling til Folkebibliotek : Blade af Grindsted Biblioteks historie 1834-1983 / Hans Erik Eriksen. - 2002. - side 25.

Studieturen til Oslo september 2010

17 personer deltog og det forlyder, at turen har været aldeles pragtfuld - både fagligt, kulturelt og socialt.

Fra mødet 4. oktober 2010: Det Kongelige Biblioteks skatte Verdenshistorien set gennem Det Kongelige Biblioteks samlinger

32 personer deltog i mødet, som fandt sted i Kort- og Billedsamlingens læsesal. Direktør Erland Kolding Nielsen (EKN) var i det særdeles oplagte fortællehjørne. Han fortalte om - og viste - udpluk af Det kongelige Biblioteks skatte, som kunne berette om og bevidne forskellige tildragelser i historien - både fra Danmarks historie og fra den store verden. Her gengives blot et uddrag af fortællingerne:

Gregor-fragmentet. 600-tallet: indeholder et stykke af Gregor af Tours' Frankerkrønike.

Heri bl.a. en beskrivelse af en lang og kold vinter i Europa, Solen skinnede ikke i 14 måneder, og der faldt sne i Syrien. Måske har vi herfra begrebet Fimbulvinter. Ved at sammenholde disse oplysninger med andre data kunne man udlede, iflg. EKN, at disse ganske unaturlige naturfænomener skyldtes et stort vulkanudbrud på Island.

Latinsk bibel. Hamburg 1255. 3 bind.

Middelalderhåndskrift, udført på bestilling af ærkebiskoppen af Hamburg. *Hamburgerbibelen* er en af de allervigtigste bibler, idet initialerne udgør en slags tegneserie over, hvordan man lavede bøger i middelalderen. De 70 illuminationer gør værket til en af de mest kostbare bibler i verden. KB erhvervede den i 1785.

Gutenberg-Biblen. Mainz 1455.

Den første bog som er sat med bevægelige typer og er derved starten på en trykke- og medierevolution. Der er trykt 180 eksemplarer - heraf er ca. 50 bevaret i hele verden. KB har bind 2, og er erhvervet som krigsbytte. Inkunablen blev beslaglagt i 1713, da den danske armé rykkede ind i Gottorp, hvor Nordeuropas største kunst- og bogsamling fandtes. Bibelen har ikonkarakter og er optaget i Unescos World Memory List (Memory of the World Register).

Jean Mansel de Hesdin: Fleur des histoires. Ca. 1480.

Købt af KB i 2008 fra en fransk, privat bogsamler. Værket, der er første del af et illumineret 3-bindt håndskrift (kopi ca. 1480), hørte oprindeligt sammen med håndskriftet fra Thottske Samling på KB.

I 1785 arver KB 4.000 håndskrifter fra den danske embedsmand og minister grev Otto Thott (1703-1785). Thott var Danmarks største bogsamler med en bogsamling af internationalt format, og ejede ved sin død flere bøger end KB – blandt disse det omtalte bind af Jean Mansels værk. Det er et pragtfuldt håndkoloreret manuskript med illustrationer præget af den blå farve – der i øvrigt var dyrere at anvende end guld! Håndskrifterne er bestilt og udført i Brügge og er ikke mindst interessante derved, at de er eksempler på, at sådanne værker blev produceret i et samarbejdende netværk af skrivere og illustratører, der klart kan identificeres. Derved opnåedes større produktivitet – måske for bedre at kunne konkurrere med den nye bogtrykkerkunst! Værkerne blev ofte anvendt som gaver til fyrster og konger.

H. C. Andersen: Originalmanuskriptet til "Prindsessen paa Ærten". 1835.

Førstelinen fra dette manuskript: „[Der var] *engang en Prinds*“ blev af kunstnerne Mathilde Aggebo og Julie Henriksen valgt som grundlag for dekoration på forscenetæppet i Dronningesalen.

"Klæder af Dis". Illustreret japansk udgave af H. C. Andersens "Kejserens nye Klæder".

Fra slutningen af 1800-tallet, og japanerne har måske dengang ikke haft det store kendskab til de forskellige lande i Europa. I hvert fald er kejseren afbildet som en tysk kejser med pikkellhue.

Karen Blixen: Out of Africa. 1937

Originalmanuskriptet. Skrevet under pseudonymet Isak Dinesen. Findes kun i denne engelske udgave – og hvor der er skrevet ind over linjerne med danske vendinger, da den skulle udgives på dansk.

Niels W. Gades 4. Symfoni i B-dur. 1850

Afskrift. Originalen er i Leipzig. Symfonien er den mest spillede symfoni i verden op til 1890 (inkl. Brahms, Beethoven og Mozart).

Jacob Gade: Tango Jalousie. 1925.

Originalmanuskript. Værkets egentlige navn er *Tango Jalousie Tsigane* og det er en verdensslager inden for populærmusikken og det mest spillede stykke rundt om i verden i det 20. årh. Tangoen blev skrevet som ledsagestykke til stumfilmen om Zorros' søn „Don Q“ (med Douglas Fairbanks og Mary Astor) og blev spillet første gang ved filmens premiere i Paladsteatret i København d. 14. september 1925.

Fra medlemsmødet 9. februar 2011 i Vartov

Mødet var arrangeret som et dobbeltmøde, hvor knap 30 deltagere havde fundet vej gennem vintervejret til Vartov, Farvergade 27 D, København, og hvor Danmarks Biblioteksforening og Organisationen Danske Museer (ODM) var værter.

De 2 organisationer har et meget nært samarbejde i dagligdagen, hvilket også klart fremgik af det, de valgte at fortælle os.

Direktør Michel Steen-Hansen, Danmarks Biblioteksforening, causerede over bibliotekernes og foreningens udfordringer og startede sit indlæg med en provokatorisk bemærkning om, at Google Books kunne blive det sidste bibliotek, hvis de elektronisk indlæser alt. En god mulighed, selvfølgelig, hvis man vil have let adgang til materialerne - men hvis der ikke er ordentlige aftaler om bevaring kunne næste billede blive: "...Sorry, we have deleted the internet..."

Han sagde også at netboghandelen Amazon nu sælger flere e-bøger end bøger i fast form.

Det udfordrer bibliotekerne, fordi mange kan forledes til at tro, at viden "bare" kan hentes på nettet. Biblioteksforeningens opgave er bl.a. at være aktive lobbyister med at udbrede forståelsen for hvordan bibliotekerne og deres viden og erfaring kan bruges i det han kaldte "mulighedernes verden" - at være med til at skabe struktur i den daglige strøm af informationer.

Direktør Nils M. Jensen fortalte om ODM. Det er en brancheorganisation og deres opgaver er bl.a. at udbrede kendskab til museerne og medvirke til fortsat udvikling - en opgavestruktur der stort set svarer til Biblioteksforeningens opgaver. Derfor havde de også stort udbytte af at være i samme hus.

ODM er en medlemsorganisation for alle danske museer, og stort set alle er medlem, undtaget enkelte af de store kunstmuseer. ODM efteruddanner museernes personale. For nærmere info, se også: <http://www.dkmuseer.dk/>

Bibliotekar Sara Fruelund fortalte om Det Museologiske Bibliotek, som er det største af sin art i Norden. Det blev startet af Statens Museumsnævn for ca. 35 år siden og har siden 2006 holdt til i Vartov. Det har ca. 6.000 bøger og abonnerer på ca. 40 tidsskrifter. Materialerne er registreret i Bibliotek.dk og er med i den landsdækkende kørselsordning. Biblioteket bruges især af museums personale og til emmerne: museumsformidling, levendegørelse af historien/ iscenesættelse, brugen af sociale medier, og nye målgrupper/kunder.

Brugerne er studerende, museumsansatte og forskere. SF nævnte, at Bibliotekets "usynlige" lånere - dem, der kun bestiller via Bibliotek.dk - vil de gerne mere i kontakt med, for om muligt at give dem en bedre og mere personlig betjening.

Vi fik kaffe og småkager, vand og frugt, og vi fik en rundvisning i organisationernes lokaler og så Biblioteket.

En stor tak til organisationerne og de 3 personer, som brugte en vintereftermiddag på at fortælle levende og inspirerende – og deltagerne var fortsat godt snakkende, da de efter et par timer forlod et godt møde og et spændende sted.

Om branden i Harboøre Bibliotek

Biblioteksvagten fik et spørgsmål om Indre Mission og afbrænding af et bibliotek i Jylland. Efter at have kontaktet forskellige kanaler kom flg. svar så fra Harboøre Lokalkiv - se også: www.harboerelokalarkiv.dk

Jeg har nu undersøgt sagen nærmere om branden i Harboøre bibliotek. Der var ikke tale om et rigtigt bibliotek, men snarere om en bogsamling. Den var samlet ind af den daværende præst, Anton Jensen, og i øvrigt støttet af Thøger Larsen og Niels Bjerre. Anton Jensen kaldte selv bogsamlingen for et folkebibliotek. Anton Jensen blev præst i Harboøre i 1899. Han hørte til de kulturradikale kredse og ønskede at bringe oplysning til de indre missionske bl.a. i form af god litteratur. Han begyndte derfor at samle bøger ind bl.a. ved igennem pressen at opfordre folk til at bidrage med penge eller bøger. Han fik samlet ca. 1.000 bøger ind. Bøgerne blev opbevaret i præstegården, men var tiltænkt en placering i det forsamlingshus, som Anton Jensen også var initiativtager til. 31. oktober 1899 slog lynet ned i præstegården, som totalt udbrændte. En uge efter branden blev der holdt efterårsmøde for Indre Mission på Harboøre, hvor Vilhelm Beck, Carl Moe og Hans Chr. Beck var til stede. I denne anledning skulle Carl Moe i en bøn have takket Gud for at lynet slog ned og brændte bogsamlingen. Dette møde er beskrevet i flere lokale og landsdækkende aviser. Anton Jensen blev i øvrigt afskediget i 1901 pga. den store uoverensstemmelse mellem ham og de indre missionske, som efterhånden var blevet opbygget.

*Venlig hilsen
Dorthe Søborg Skriver
Arkivleder*

Lokalarkivet for Thyborøn-Harboøre
Harboøre Centeret
Lemvigvej 9-A
7673 Harboøre
Tlf.: 97 83 46 56
post@harboerelokalarkiv.dk
www.harboerelokalarkiv.dk

Bogudgivelse
Storm i Esbjerg. 2009

Storm i Esbjerg - en udsmykning på Esbjerg Hovedbibliotek af maleren Robert Storm Petersen. 2009. Skrevet af Inge Mørch Jensen

Robert Storm Petersen malede i 1930-1932 i alt 20 store malerier til børnebiblioteket på Esbjerg Centralbibliotek, og de blev afsløret i 1933. Det var i datiden helt nyt at skabe rumudsmykning med billeder malet til børn og til børnebiblioteket. Billederne var bl.a. karakteristiske ved at deres størrelse var tilpasset vægpladsen - oven over og ved siden af de eksisterende reoler, døre, radiatorer mv. Fra bogen citeres (side 28-29):

Den opgave, Storm P. havde påtaget sig, da han sagde ja til at udsmykke børnelæsesalen på Esbjerg Centralbibliotek, rummede flere elementer end han var vant til og måske kunne forstille sig. ..Først og fremmest var det mere forpligtende. Her skulle han male 'rigtige' billeder, altså olie på lærred og pænt indrammet, og de skulle ikke kun ses en kort tid, som teaterdekorationerne, men have en mere varig og opdragende eller oplysende karakter. Dertil kom at han var på udebane, både geografisk og i forhold til rummets funktion som børnelæsesal... alt i alt var maleren underlagt nogle normer og krav, han ikke kendte til bunds. Sidst, men ikke mindst var det en meget stor opgave i sig selv at tumle med. Storm P. var en impulsiv sjæl, og han kunne have svært ved at fastholde det samme fokus, især i en bunden opgave... til et så relativt krævende rum, som børnelæsesalen i virkeligheden var: Ni vinduer og to døre af varierende bredde og højde og vægge af uens bredde i alle fire hjørner. Langvæggen til venstre for indgangen var meget lang og ubrudt, og her stod den buede skranke. Læsesalen var smuk og godt indrettet til børnene, men den var ikke nem for en kunstner. Storm P. så den aldrig i virkeligheden, og det var måske godt. For han havde brug for opgaven... Af mange grunde havde han ikke tid til eller ressourcer til selv at rejse til Esbjerg og måle læsesalen op, og det skabte frustration på begge sider, men da problemerne endelig var løst, gik det stærkt - iflg. sagens papirer blev udsmykningen malet på kun lidt over et år.

Billederne og motiverne var karakteristiske for Storm P. - hans folkelighed og dobbelttydighed. Der var Eventyret og Trolde, hvor der i billedet midt på bakken sidder en gammel mand ved et træ, omgivet af børn og dyr, med en stor bog på skødet. "Nu skal I bare høre!" Omtrent sådan sad Storm selv hver eneste dag - fortæller hans plejebarn i en anden artikel.

I temaet Urskoven myldrer det af liv, og både motiv og stil kan minde om Hans Scherfig.

I Polarlandet er temaet is, sne og slædefart - og dyreliv. Det siges om Storm P. at han som barn elskede vinteren og var meget interesseret i Nordpolen.

I Jægerne tager Storm tilskuerne med til den hjemlige natur med jagtmotiver i de danske skove.

Malerierne er nu - efter at have været gemt væk på magasin nogle år - blevet restaureret og igen kommet frem. Udsmykningen er finansieret af Ny Carlsbergfondet.

Bodil Wöhnert skriver på Esbjerg Kommunes Bibliotekers hjemmeside bl.a.: Esbjerg Kommunes Biblioteker ejer en stor og spændende udsmykning af Storm P. I alle årene siden ophængningen har billederne strålet fra væggene, men af forskellige grunde har de været på magasin de sidste to år. I efteråret 2008 var det 75 år siden, Storm P.s udsmykning kom til Esbjerg. I den anledning modtog Esbjerg Kommunes Biblioteker i alt 140.000 kr. fra Claus Sørensens Fond og Viking Life-saving Equipment A/S, så billederne kan blive restaureret og hængt op på ny.

De er nu på plads rundt om i Hovedbiblioteket igen. Det er fantastiske billeder! Fulde af liv, farvestærke og fantasifulde - og malet i Storms helt egen, generøse stil. Her kan træerne grine, husene græde, og fru Løve har været hos damefrisøren. Den tykke børsspekulant er så optaget af sin avis, at han ikke opdager blomsterne, og om lidt træder han ikke blot på fryd eller tusindfryd, nej Storm lader ham gøre det ekstra grundigt - på to tusindfryd. Sådan maler Storm, også til børn. Livet i al sin fryd og gru...

Bogen kan lånes på biblioteket og erhverves ved henvendelse til Esbjerg Bibliotek.

=====

ISSN 1603-1113

BIB-HIST er udgivet af Dansk Bibliotekshistorisk Selskab.

Dette nummer er redigeret af Bente Kaspersen (ansv.).

Afleveret til tryk, uge 20, 2011.

Abonnement opnås ved medlemskab af foreningen.

Indmeldelse sker til Johannes Balslev,

Gartnerparken 22, 4654 Fakse Ladeplads (E-mail: balslev@fakse-ldp.dk).

Medlemskab koster for institutioner: 300 kr., for personlige medlemmer: 150 kr. (pensionister, studerende og ledige dog 100 kr.)

Selskabets hjemmeside: www.bibliotekshistoriskselskab.dk